

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
EKONOMIKOS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS
RESPUBLIKOS ATLIEKŲ TVARKYMO ĮSTATYMO NR. VIII-787 2 IR 4 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ATLIEKŲ TVARKYMO ĮSTATYMO
NR. VIII-787 2 IR 4 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO Nr. XIII-1571 PRIPAŽINIMO
NETEKUSIU GALIOS ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS ATLIEKŲ TVARKYMO
ĮSTATYMO NR. VIII-787 4, 10 IR 11 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO
4² STRAIPSNIU ĮSTATYMO NR. XIV-488 2 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO“
(TOLIAU KRTU – ĮSTATYMŲ PROJEKTAI)
(TAP-21-1690(2); TAIS NR. 21-31225(3))**

2021-12-14 Nr. NV-3250

Vilnius

1. Projekto rengėja – Aplinkos ministerija.

2. Atliekų tvarkymo įstatymo Nr. VIII-787 pakeitimo įstatymo projekto ir Įstatymo Nr. XIII-1571 projekto tikslas – įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2020 m. vasario 18 d. nutarimą Nr. KT31-N3/2020¹ (toliau – Konstitucinio Teismo nutarimas) ir patikslinti Atliekų tvarkymo įstatymo (toliau – Įstatymas) 4 straipsnio nuostatas, kad jos neprieštarautų Konstitucijos 46 straipsnio 1, 3 dalims ir atitiktų iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylantį reikalavimą esmines ūkinės veiklos vykdymo sąlygas ir ribojimus nustatyti įstatymu.

Įstatymo Nr. XIV-488 projekto tikslas – atsisakyti nuostatos, kad pavojingąsias ir (ar) padangų atliekas surenkančios, vežančios, apdorojančios įmonės (toliau – tvarkytojai) draustų civilinę atsakomybę už žalą, kuri dėl tvarkytojo tyčios gali būti padaryta trečiųjų asmenų turtui bei aplinkai, taip pat suderinti nuostatas su Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo ir Civilinio kodekso nuostatomis.

3. Dabartinė situacija:

- Atliekų tvarkymo įstatymo Nr. XIII-1571 2 straipsniu pakeistoje Įstatymo 4 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad atliekų tvarkymo objektai, atitinkantys Vyriausybės nustatytus kriterijus, steigiami ir pripažįstami atliekų tvarkymo valstybinės reikšmės objektais Vyriausybės nustatyta tvarka. Tik Vyriausybės pripažintuose atliekų tvarkymo valstybinės reikšmės objektuose kaip kuras energijai gaminti gali būti naudojamos ar planuojamos naudoti po rūšiavimo likusios ir perdirbti netinkamos energinę vertę turinčios komunalinės atliekos ir tokie objektai gali būti statomi ne arčiau kaip 20 kilometrų atstumu nuo gyvenamosios teritorijos;
- Kriterijai, kuriuos atitinkantys atliekų tvarkymo objektai pripažįstami valstybinės reikšmės objektais, nustatyti Valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektų steigimo ir pripažinimo tvarkos apraše (toliau – Tvarkos aprašas) (patvirtintame Vyriausybės 2000-02-02 nutarimu Nr. 113). Objektai, kuriuose energijai gaminti kaip kuras naudojamos ar planuojamos naudoti po rūšiavimo likusios ir perdirbti netinkamos energinę vertę turinčios komunalinės atliekos, pripažįstami valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektais, jeigu šie objektai atitinka visus Tvarkos aprašo 5 punktuose nustatytus kriterijus;
- Įstatymo Nr. XIII-1571 3 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad atsižvelgdama į visuomenės sveikatos interesus, Vyriausybė priima sprendimus dėl iki šio įstatymo įsigaliojimo pradėtų atliekų deginimo įrenginių projektų tolesnio įgyvendinimo. Konstitucinio teismo nutarimu konstatuota, kad šiomis nuostatomis „<...> Vyriausybei suteikta nevaržoma diskrecija, vadovaujantis visuomenės sveikatos interesais, priimti sprendimus dėl jau pradėtų įgyvendinti atliekų tvarkymo valstybinės reikšmės objektų, kuriuose perdirbti netinkamos komunalinės atliekos gali būti deginamos energijai gaminti,

¹ Respublikos Konstitucinio Teismo 2020 m. vasario 18 d. nutarimas Nr. KT31-N3/2020 „Dėl Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo, Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo Nr. VIII-787 2 ir 4 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. vasario 2 d. nutarimu Nr. 113 patvirtinto Valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektų steigimo ir pripažinimo tvarkos aprašo (2014 m. vasario 19 d. redakcija) nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“.

projektų tolesnio įgyvendinimo, *inter alia* apriboti minėtų projektų įgyvendinimą arba jį iš viso nutraukti, nepaisant to, ar buvo atliktas minėtų projektų poveikio aplinkai vertinimas, kurio metu, *inter alia* atsižvelgus į planuojamos ūkinės veiklos vietą, įvertintas šios ūkinės veiklos poveikis aplinkos elementams ir visuomenės sveikatai ir leista verstis atliekų deginimo ūkine veikla taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidime nustatytais sąlygomis, apimančiomis poveikio aplinkos elementams kontrolę <...>“. Tokiu reguliavimu įstatymo leidėjas „<...> nesilaikė iš Konstitucijos 46 straipsnio 1, 3 dalių kylančių reikalavimų ūkinės veiklos laisvės apribojimus nustatyti tik įstatymu ir ūkinės veiklos laisvę reguliuoti taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei, iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylančio reikalavimo užtikrinti atliekų deginimo ūkinę veiklą vykdančių subjektų teisėtų lūkesčių apsaugą <...>“. Todėl minėtos nuostatos pripažintos prieštaraujančiomis Konstitucijos 46 straipsnio 1, 3 dalims ir konstituciniam teisinės valstybės principui;

- Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo Nr. VIII-787 4, 10 ir 11 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 4² straipsniu įstatymo (2021 m. birželio 30 d. Nr. XIV-488) 4² straipsnis įsigalios 2022 m. gegužės 1 d. Pagal Įstatymo 4² straipsnio 1 dalies nuostatas atliekų tvarkytojai turės apsidrausti savo civilinę atsakomybę už žalą, kuri vykstant tokią veiklą ar dėl veiklos vykdytojo neatsargumo gali būti padaryta tretiesiems asmenims ir (ar) jų turtui ir aplinkai ne tik dėl tvarkytojo neatsargumo, bet ir dėl tyčinės veiklos;
- Pagal 2022 m. gegužės 1 d. įsigaliosiančias Įstatymo 42 straipsnio 1 dalies nuostatas pavojingasias ir (ar) padangų atliekas surenkančios, vežančios, apdorojančios įmonės (toliau – tvarkytojai) turės apsidrausti savo civilinę atsakomybę už žalą, padaromą tretiesiems asmenims ir (ar) jų turtui ir aplinkai ne tik dėl tvarkytojo neatsargumo, bet ir dėl tyčinės tvarkytojo veiklos. Tikėtina, kad toks teisinis reguliavimas gali kelti riziką dėl tinkamo tokių Įstatymo nuostatų, susijusių su tvarkytojų pareiga apsidrausti savo civilinę atsakomybę, veikimo, kiek tai gali būti susiję su draudimo įmonių suinteresuotumu teikti tokio draudimo paslaugą tvarkytojams. Tyčinės veiklos įtraukimas į draudimo apsaugą neskatintų tvarkytojus elgtis atsakingai ir apdairiai, kad nebūtų padaryta žala gamtai ar trečiųjų asmenų turtui, formuotų ydingą precedentą. Be to, tyčiniai veiksmai draudimo teorijoje ir praktikoje paprastai priskiriami prie nedraudžiamųjų įvykių, išskyrus jei žala padaryta trečiųjų asmenų gyvybei ar sveikatai. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.1014 straipsnio 3 dalimi, draudikas neatleidžiamas nuo draudimo išmokos mokėjimo pagal civilinės atsakomybės draudimo sutartį, jeigu žala gyvybei ar sveikatai padaryta dėl atsakingo už žalą asmens kaltės. CK 6.1014 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad draudikas atleidžiamas nuo draudimo išmokos mokėjimo, jeigu draudžiamasis įvykis įvyko dėl draudėjo, apdraustojo ar naudos gavėjo tyčinės veiklos, išskyrus atvejus, jeigu tyčiniai veiksmai (neveikimas) yra socialiai vertingi (būtinoji gintis, pilietinės pareigos atlikimas ir kt.
- Atkreiptinas dėmesys, kad draudimo bendrovės visas prisiimtas rizikas perdraudžia perdraudimo bendrovėse, kurios taip pat tyčinę veiklą laiko nedraudžiama. Todėl, siekiamos perdrausti rizikas, draudimo bendrovės susidurtų su problemomis įgyvendinant minėtą draudimo sąlygą.

4. Projekto esmė:

- Įstatymo Nr. XIII-1571 pripažinimo netekusio galios įstatymo projektas (toliau – Įstatymo Nr. XIII-1571 pakeitimo projektas) ir Įstatymo 2 ir 4 straipsnių pakeitimo projektas (toliau – Įstatymo pakeitimo projektas) parengti siekiant įgyvendinti Konstitucinio Teismo 2020 m. vasario 18 d. nutarimą Nr. KT31-N3/2020. Įstatymo pakeitimo projektu siekiama atsisakyti nuostatų dėl atliekų tvarkymo objektų pripažinimo valstybinės reikšmės objektais kriterijų, įvertinus, kad atliekų deginimo pajėgumai Lietuvoje sukurti ir neplanuojama statyti naujų atliekų deginimo jėgainių ar remti tokių naujų jėgainių statybą, Įstatymu reglamentuojamas valstybinės reikšmės objekto statusas atliekų tvarkymo objektams nesuteikia nei juridinės, nei praktinės vertės. Tokių atliekų tvarkymo objektų veikla vykdoma laikantis esminių reikalavimų, kurie taikomi atliekas apdorojančioms įmonėms (turėti leidimą tokiai atliekų tvarkymo veiklai vykdyti, laikytis jame nurodytų sąlygų, turėti atliekų naudojimo ar šalinimo techninį reglamentą, atliekų naudojimo ar šalinimo veiklos nutraukimo planą ir laidavimo draudimo sutartį ar banko garantiją, užtikrinančią tinkamą atliekų tvarkymo veiklos nutraukimą);
- Atliekų tvarkymo įstatymo Nr. VIII-787 4, 10 ir 11 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 4² straipsniu įstatymo Nr. XIV-488 2 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu atsisakoma nuostatos, kad tvarkytojai draustų civilinę atsakomybę už žalą, kuri dėl tyčinės veiklos vykdytojo veiklos gali būti

padaryta trečiųjų asmenų turtui bei aplinkai. Nustatoma, kad tvarkytojai draustų civilinę atsakomybę už žalą, kuri vykdant tokią veiklą dėl veiklos vykdytojo neatsargumo ar tyčios gali būti padaryta trečiųjų asmenų gyvybei ar sveikatai, taip pat kuri vykdant tokią veiklą dėl veiklos vykdytojo neatsargumo gali būti padaryta trečiųjų asmenų turtui ir (ar) aplinkai. Siekiant atliekų tvarkytojams užtikrinti didesnę teisinę aiškumą ir atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo 113 straipsnio 1 dalies nuostatą, kurioje nustatyta draudiko teisė išreikalauti sumokėtas sumas iš draudėjo ar apdraustojo, jeigu draudžiamasis įvykis įvyksta CK 6.1014 straipsnio 3 dalyje nustatytu atveju dėl draudėjo (ar apdraustojo) tyčinės veiklos, nustatoma, kad jeigu žala trečiųjų asmenų gyvybei ar sveikatai padaroma dėl tyčinės draudėjo (ar apdraustojo) veiklos, draudikas, išmokėjęs draudimo išmoką, turi teisę išreikalauti sumokėtą sumą iš draudėjo ar apdraustojo.

5. Derinimas:

- Įstatymų projektams pastabų neturėjo Aplinkos apsaugos departamentas, Specialiųjų tyrimų tarnyba, Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Finansų ministerija, Energetikos ministerija, Konkurencijos taryba, Lietuvos savivaldybių asociacija;
- Atsižvelgta į Teisingumo ministerijos pastabas ir pasiūlymus, patikslinant Įstatymo Nr. XIV-488 projektą ir Įstatymų projektų aiškinamąjį raštą;
- Pastabų ir pasiūlymų nepateikė Lietuvos pramonininkų konfederacija, Lietuvos komunalininkų ir atliekų tvarkytojų asociacija, Lietuvos savivaldybių komunalinių įmonių asociacija, Lietuvos regioninių atliekų tvarkymo centrų asociacija, UAB „Gren Klaipėda“, UAB Kauno kogeneracinė jėgainė, UAB Vilniaus kogeneracinė jėgainė, AB „Ignitis grupė“, Lietuvos draudikų asociacija, Pavojingųjų atliekų tvarkytojų asociacija, Aplinkos apsaugos agentūra;
- Įstatymų projektai patikslinti pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2021 m. gruodžio 6 d. išvadoje Nr. NV-3160 pateiktas pastabas ir pasiūlymus. Įstatymų projektams Teisės grupė pastabų ir pasiūlymų neturi.

6. Atitikimas Vyriausybės programos nuostatomis – tiesiogiai neįgyvendina.

7. Dalykinio vertinimo išvada – siūlytina Nutarimo projektą aptarti tarpinstituciniame pasitarime ir svarstyti Vyriausybės posėdyje (B dalyje).

Ekonomikos politikos grupės vyresnioji patarėja

Jurgita Gaižiūnienė

Jurgita Gaižiūnienė, tel. +37070663780, el. p.
jurgita.gaiziuniene@lrvt.lt